

Історія

УДК 94(477)«1920/1930»:929 Кузик

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.18613990>**Громадсько-політична діяльність Степана Кузика
у 1920-х – першій половині 1930-х років****Бакала Володимир Мар'янович,**

Аспірант кафедри всесвітньої історії

Карпатського національного університету імені Василя Стефаника,

Івано-Франківськ, Україна, <https://orcid.org/0009-0003-8766-3818>**Прийнято: 17.01.2026 | Опубліковано: 31.01.2026**

***Анотація:** Комплексно проаналізовано громадсько-політичну діяльність Степана Кузика у 1920-х – першій половині 1930-х рр. Зауважено, що провідним напрямом його діяльності у першій половині 1920-х рр. стала кооперація, яка в умовах польського владного режиму перетворилася на інструмент економічного самозбереження українського населення. За сучасників, очолюваний С. Кузиком повітовий союз кооператив на Рогатинщині належав до найбільш динамічних у Галичині, демонструючи значні успіхи в закупівлі та збуті сільськогосподарської продукції, зокрема зерна, худоби та птиці. Значні фінансові обороти комітету наприкінці 1930-х рр. свідчать, що він став потужним економічним чинником у повіті, водночас залишаючись національно зорієнтованою інституцією.*

Відзначено, що паралельно з працею у кооперативній та культурно-просвітній сфері, у другій половині 1920-х – 1930-х рр. С. Кузик активно долучався до політичних процесів як член Українського

національно-демократичного об'єднання (УНДО). Політик регулярно проводив віча в Рогатинському повіті, звітував про діяльність Української Парламентської Репрезентації (УПР), розтлумачував заходи націонал-демократів щодо захисту громадянських прав українців, що підвищувало політичну свідомість українського селянства.

Констатовано, що у 1928–1935 рр. С. Кузик був послом до польського сейму, де послідовно відстоював інтереси українського населення Галичини. У парламенті він увійшов до комісії з питань промисловості та торгівлі, що відповідало його економічним зацікавленням і досвіду кооперативної діяльності. Парламентська діяльність ундовця розгорталася в руслі загальної стратегії Українського сеймового клубу – він послідовно підтримував програмну декларацію української фракції щодо невизнання міжнародних актів, які легітимізували польську владу над українськими землями. У практичній площині діяльність посла була спрямована на захист громадянських, економічних і культурних прав українців.

Ключові слова: Степан Кузик, УНДО, Західна Україна, Польський сейм, УПР, виборчі кампанії, громадсько-політична діяльність, кооперативний рух, пацифікація, українсько-польські відносини.

Socio-Political Activity of Stepan Kuzyk in the 1920s – the First Half of the 1930s

Volodymyr Bakala,

Postgraduate Student of the Department of World History,

Vasyl Stefanyk Precarpathian National University,

Ivano-Frankivsk, Ukraine, <https://orcid.org/0009-0003-8766-3818>

***Abstract.** The article provides a comprehensive analysis of the socio-political activity of Stepan Kuzyk in the 1920s and the first half of the 1930s. It is noted that the leading direction of his activity in the first half of the 1920s was the cooperative movement, which under the conditions of the Polish state regime became an instrument of economic self-preservation for the Ukrainian population. According to contemporaries, the county union of cooperatives in the Rohatyn region headed by S. Kuzyk was among the most dynamic in Galicia, demonstrating significant achievements in the procurement and marketing of agricultural products, particularly grain, livestock, and poultry. The considerable financial turnover of the committee in the late 1930s indicates that it had become a powerful economic factor in the county, while at the same time remaining a nationally oriented institution.*

It is emphasized that alongside his work in the cooperative and cultural-educational spheres, in the second half of the 1920s and the 1930s S. Kuzyk actively engaged in political processes as a member of the Ukrainian National Democratic Alliance (UNDO). The politician regularly organized public assemblies in Rohatyn County, reported on the activities of the Ukrainian Parliamentary Representation (UPR), and explained the measures undertaken by the national democrats to defend the civil rights of Ukrainians, which contributed to raising the political awareness of the Ukrainian peasantry.

It is established that in 1928–1935 S. Kuzyk served as a deputy to the Polish Sejm, where he consistently defended the interests of the Ukrainian population of Galicia. In parliament, he became a member of the Committee on Industry and Trade, which corresponded to his economic interests and experience in cooperative activity. The parliamentary work of the UNDO representative developed in line with the general strategy of the Ukrainian Sejm Club – he consistently supported the programmatic declaration of the Ukrainian faction on the non-recognition of international acts that legitimized Polish authority over Ukrainian lands. In

practical terms, the deputy's activity was aimed at protecting the civil, economic, and cultural rights of Ukrainians.

Keywords: *Stepan Kuzyk, UNDO, Western Ukraine, Polish Sejm, Ukrainian Parliamentary Representation (UPR), electoral campaigns, socio-political activity, cooperative movement, pacification, Ukrainian–Polish relations.*

Постановка проблеми

Степан Кузик – відомий український громадсько-політичний діяч, кооператор, парламентар та загалом – представник національно свідомої української еліти, активна діяльність якого розгорталася в умовах польського владного режиму у міжвоєнний період ХХ ст. Як кооператор, член УНДО та посол польського сейму, він намагався відстоювати політичні, економічні та культурні інтереси українців. «Він... належав до тих рідких діячів, що ні в приватному, ні в громадянському житті не мали ворогів. Він не вмів робити собі ворогів, навпаки, хто його знав, той мусів його любити й шанувати, бо це була наскрізь ідейна, добра, чесна і характерна Людина, що не сплямила ані свого, ані нашого національного імени, а все своє трудяще життя присвятила на службу українському народові», – писав згодом А. Качор [18, с. 576].

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Постать С. Кузика належить до когорти тих українських громадсько-політичних діячів міжвоєнної Галичини, чий реальний внесок у розбудову суспільно-політичного життя краю значно перевищує рівень представленості в сучасній українській історіографії. Попри активну участь у кооперативному русі, парламентську діяльність та культурно-освітні ініціативи, його різностороння діяльність й досі залишається малодослідженою, а відомості про громадсько-політичну працю розпорошені у мемуарній, краєзнавчій та публіцистичній літературі, що актуалізує тему статті. Фрагментарні згадки про відомого політика та громадського діяча

знаходимо у роботах О. Зайцева [17], М. Кугутяка [24], І. Соляра [34], Р. Томчика [38] та ін. учених.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми.

У статті чи не вперше в українській історіографії простежено взаємозв'язок політичної діяльності С. Кузика з розвитком кооперативного руху у Галичині, всебічно охарактеризовано його діяльність у парламенті Другої Речі Посполитої, а також проаналізовано внесок у зміцненні організаційної структури УНДО, визначено його вплив на розробку стратегічних ухвал партії.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті.

Метою статті є комплексний аналіз громадсько-політичної діяльності С. Кузика у контексті суспільно-політичних процесів міжвоєнного періоду ХХ ст. Основні завдання статті:

- охарактеризувати участь у роботі громадських організацій кооперативного профілю;
- визначити особливості партійної діяльності в УНДО;
- дослідити парламентську працю наприкінці 1920-х – першій половині 1930-х рр.;
- показати роль у суспільно-політичному житті Галичини у першій половині ХХ ст.;

Виклад основного матеріалу.

Відомий кооператор та політик народився 18 квітня 1888 р. у селянській родині в селі Загір'я Рогатинського повіту. На формування його виразно україноцентричного світогляду значний вплив справило родинне оточення, навчання у Львівському університеті, події Першої світової війни (1914–1918), яка стала випробуванням та, водночас, каталізатором політичного визрівання С. Кузика [22, с. 20]. Тільки у 1920-х роках остаточно сформувалися його

політичні погляди, бачення економічного розвитку регіону, центральним елементом якого стала ідея кооперації як форми національного самозахисту.

Власне першим важливим напрямом роботи С. Кузика стала кооперативна діяльність на Рогатинщині. Повітовий Союз Кооператив (ПСК) також постав на початку 20-х рр. ХХ ст. [3, с. 320]. До його управи увійшов адвокат С. Кузик (директор), а також І. Поритко (заступник), В. Воробець («книговод»), З. Кинасевич (касир), Д. Хоптяк (ревізор), о. Теодосій Кудрик (голова Контрольної Комісії), о. Степан Городецький (Голова Наглядової Ради) [33, с. 510].

Для «фахового догляду за всіма ділянками кооперативної праці» С. Кузик ініціював утворення окремих відділів: 1) загальний («займався репрезентацією назовні та координував працю всіх відділів»); 2) торговельний (постачав товари першої потреби до власних гуртовень, дбав про якість товару та ціни); 3) продажу («збутовий відділ») (організовував збут сільськогосподарських продуктів, зокрема яйця, збіжжя, свиней, домашню птицю; 4) організаційно-люстраційний («держав постійний контакт за допомогою фахових інструкторів-люстраторів з низовими кооперативами та допомагати їм фаховими порадами») [33, с. 510].

Оцінюючи діяльність С. Кузика на чолі ПСК, варто звернутися до слів І. Витановича, який зауважував: «[Повітовий Союз Кооператив] передував між союзами в збуті яєць (до 100 вагонів річно), славився він і збутом інших сіл.-госп. продуктів та взагалі належав до найбільше динамічних у змаганнях до всебічного й різноманітного розвитку. Помітних успіхів досягнув і в збуті збіжжя: на початку, в сезоні скупу доставляли до Союзу збіжжя не лише члени к-в, а й польські колоністи; траплялося, що польські двори продавали союзові збіжжя ще на «пні». Увесь повіт вирощував першосортову пшеницю, в окрузі працювало 3 агрономи. ОСК Рогатин належав до експортерів найкращого стандарту квасолі. В кількох місцевостях округи союз організував загони для

скупу живини, перемагав нелегку боротьбу з приватними згінниками, постачав товар до м'ясної фабрики ЦС, до беконярень у Львові, Ходорові, в Катовицях і вивозив за кордон (до Відня), частине переробляв у власній м'ясарні. «Маслосоюзові» Союз постачав дріб, тучених (відгодованих) гусей для Німеччини, Мав свою пекарню й добре розвинений мануфактурний відділ. Складниці Союзу були в Ходорові, Перемишлянах і Галичі» [3, с. 386–387].

До здобутків С. Кузика та ПСК варто віднести й будівництво у 1930 р. триповерхового будинку, де «примістилися всі канцелярії Союзу, а на долині крамниця Народної Торговлі» [33, с. 511]. «Коли сусідні Повітові Союзи не змогли втриматися і самоліквідувалися, наш Союз став Окружним Союзом Кооператив, бо обслуговував роздільні в Галичі, Перемишлянах і Ходорові, – зауважували учасники ПСК. – Рогатин був у тому щасливому положенні, що тут діяла від 1909 р. Українська Гімназія і вишколила багато молодих людей, які пізніше стали до громадської праці. Роздільня Рогатина обслуговувала 50 кооператив, всі в рогатинському повіті» [33, с. 511]. Загалом, фінансовий обіг ПСК у 1938 р. сягав 2 500 000 зл. «по стороні постачання й до 2 900 000 зл. по стороні збуту» [3, с. 387].

На думку Р. Федюк-Янків, ПСК на Рогатинщині – це була «сильна торговельна організація, що займалася закупом і збутом сільськогосподарських продуктів, а також постачанням потрібних машин для господарства та матеріалів широкого вжитку – мануфактури, білля і т. п. [35, с. 67]. Дослідниця констатувала, що ПСК «нав'язував договори з західноєвропейськими державами, а також з Англією для торговельного обміну, експорту та імпорту. При тому «Союз» дбав і про кращу рільничу освіту для хліборобів, тому співпрацював з Товариством «Сільський Господар», яке займалося провадженням рільничих курсів, заснуванням виробничих кооператив, експериментальним садівництвом, плеканням кращих родів тварин і т. п.» [35, с. 66].

Після утворення УНДО С. Кузик кооперативну діяльність почав поєднувати з політичною [34, с. 50–62], зокрема долучився до організаційно-пропагандистської діяльності місцевого повітового комітету УНДО, що дозволило йому взяти участь у виборчій кампанії до польського парламенту 1927–1928 рр. [2, с. 460–472]. Рогатинський повіт був визначений до 55-ої Золочівської виборчої округи, яка охоплювала ще дев'ять повітів (Бережани, Бібрка, Броди, Зборів, Золочів, Жидачів, Кам'янка Струмилова, Перемишляни, Радехів) [2, с. 460–465]. Включення Рогатинщини до цієї виборчої округи зумовлювало складну конфігурацію передвиборчої боротьби, адже округ характеризувався значною етнополітичною строкатістю та активністю різних політичних сил. У таких умовах українські партії змушені були розробляти скоординовану виборчу стратегію з метою максимально ефективної мобілізації електорату. Для С. Кузика участь у кампанії означала необхідність поєднання загальнопартійних завдань УНДО з локальними інтересами виборців Рогатинського повіту [2, с. 465–470].

Під час вічевої кампанії УНДО у 55 Золочівській виборчій окрузі, С. Кузик представляв програмні засади УНДО, наголошував на необхідності консолідації українського електорату перед викликами політичних конкурентів, передусім УСРП, акцентував увагу на необхідності рішучого захисту прав українського селянства, розвитку кооперативного руху та збереження національно-культурних прав українців [26, с. 3], [27, с. 3]. Обговорення кандидатури С. Кузика супроводжувалося схвальними відгуками місцевих громадських діячів і представників кооперативних організацій [18, с. 577].

Все ж потрібно констатувати, що виборча кампанія 1927–1928 рр. у Рогатинському повіті була напруженою зважаючи на загострення взаємин повітових осередків УНДО, УСРП та УПП, які боролися за голоси українських виборців. Проте за результатами виборів до сейму у 55 виборчій окрузі переміг

виборчий список № 18 (Блок національних меншин), який набрав 99 842 голоси, що дозволило здобути чотири мандати (В. Целевич, О. Вислоцький, о. Володимир Пелліх, С. Кузик). Друге місце (76 434 голоси) в цій окрузі отримав виборчий список № 1 (Безпартійний блок співпраці з урядом), що дозволило здобути три мандати (В. Войтовіч, К. Дзедушицький, К. Мочинський). Третє місце здобув (27 716 голосів) виборчий список № 26 (Українська партія праці), що дозволило здобути один мандат (М. Західний). До сейму також увійшов представник виборчого списку № 17 (23 812 голосів) – К. Ейзенштейн [17, с. 74–78].

Якщо проаналізувати виборчу статистику у розрізі повітів, то в Рогатинському – переміг виборчий список №1 (Безпартійний блок співпраці з урядом), який отримав 10 400 голосів; друге місце здобув виборчий список № 18 (Блок національних меншин), який отримав 9 292 голоси. С. Кузик увійшов до сеймової комісії з питань промисловості та торгівлі [16, с. 3].

Після початку роботи польського парламенту парламентська праця С. Кузика, спрямовувалася на вирішення зловбоденних повсякденних для українців проблем: освіти, економіки, культури, захисту громадянських прав. Важливе місце у його політичному житті займала позапарламентська діяльність – посол неодноразово звітував про свою роботу зокрема та УПР – загалом. Для прикладу, 13 травня 1928 р. відбувся «величавий» шевченківський концерт» у с. Пуків Рогатинського повіту. «На концерт прибув посол С. Кузик, проти якого на стацію виїхала, бандерія місцевого «Лугу», зложена з 80 луговиків на конях. В селі перед читальняним будинком привітав посла і ін. гостей з Рогатина хлібом і сіллю місцевий начальник громади Степан Бандура» [13, с. 4]. Українська преса писала, що для учасників Шевченківського свята «виголосив посол С. Кузик святочну промову, а після нього промовляв також професор української гімназії в Рогатині Каменецький» [13, с. 4].

8 червня 1928 р. відбулося звітне віче у с. Бовшева Рогатинського повіту, участь у якому взяли бл. 2 000 громадян із сіл Бовшева, Кінашева, Гановець і Демянова та ін. Віче відкрив С. Стефанишин, який привітав посла С. Кузика, після чого головою віча було обрано І. Цимбалістого. Посол С. Кузик розповів про діяльність Українського сеймового клубу та «начеркнув усі його заходи в справі поліпшення селянської долі» [13, с. 4]. Після звіту посла та дискусії, присутні ухвалили низку резолюцій та схвалили тактику УПР [13, с. 4].

Через декілька тижнів – 24 червня 1928 р. С. Кузик та К. Троян взяли участь у вічі у Бібірці. Перший виголосив «звіт з діяльності Української Парламентарної Репрезентації», другий підготував «популярний реферат про політичне становище українців у Польщі» [15, с. 4]. Учасники заходу (бл. 2 000 місцевих мешканців) «прислухувалися виголошуваним рефератам і грімкими оплесками нагороджували своїх народніх представників» одноголосно схвалили підсумкові резолюції, тактику українських сеймового і сенатського клубів, і висловили довіру проводу УНДО. У підсумковому документі також наголошено на неправомірності колонізації українських земель, засуджено надмірне підвищення податків [15, с. 4].

22 липня 1928 р. відбулося віче у с. Липиці Горішні Рогатинського повіту. Посла С. Кузика привітав «хлібом-сіллю та коротенькою теплою промовою» В. Лахоцький. Віче відкрив заступник голови Повітового народного комітету С. Гладкий, після чого обрано президію, до якої увійшли І. Жирак (голова) та С. Кучмій (секретар). Кореспондент «Діла» зауважив, що посол «Кузик в двогодиннім цікавім рефераті подав звіт з діяльності Української Парламентарної Репрезентації, представив ті всі труднощі, серед яких приходиться їй працювати, як також представив всі заходи послів і сенаторів УНДО для знайдення шляхів до оборони прав нашого народу на полі політичнім, господарським та культурнім» [12, с. 4].

Таким чином, у 1928–1929 році нові вічеві кампанії стали важливою складовою політичної діяльності С. Кузика. На цих заходах він звітував перед громадами Рогатинщини про діяльність УПР, пояснював особливості законодавчої роботи, акцентував увагу на необхідності захисту національних, економічних і культурних прав українців Польщі. Під час зборів у селах Рогатинського повіту також обговорювалися конкретні проблеми регіону, серед яких, зокрема, зловживання місцевої влади, потреби у кооперативних ініціативах [10, с. 6], [11, с. 5], [12, с. 4], [13, с. 4]. Виступи посла й надалі супроводжувалися обговореннями та обміном думками з учасниками віч, що дозволяло йому безпосередньо реагувати на проблеми виборців [28, с. 5], [29, с. 4], [30, с. 4], [31, с. 4].

Найяскравішими епізодами парламентської діяльності С. Кузика були його виступи на пленарних засіданнях сейму, що відзначалися критичним і детальним аналізом політики польського уряду щодо українців. Його промови вирізнялися глибоким знанням законодавчого процесу, активною аргументацією та прагненням донести позицію українського населення до центральних державних органів. Посол не обмежувався формальними доповідями, а систематично висвітлював гострі проблеми національної політики, зловживання місцевих адміністрацій та обмеження прав українців. Такі виступи стали важливим інструментом легальної політичної боротьби та формування громадської думки серед українського населення Західної України. Найрезонанснішою з них стала промова 8 лютого 1930 р., присвячена обговоренню бюджету Міністерства внутрішніх справ Польщі на 1930 рік.

Зважаючи на актуальність порушуваних у промові С. Кузика тем, «Діло» опублікувало його промову у чотирьох випусках – 19-22 лютого 1930 р. [5], [6], [7], [8]. На початку промови посол підкреслив: «Основною правдою в ділянці національної політики в Польщі є факт трактування національної політики не з погляду правно-політичного, лише карно-поліцейного, ба навіть поліційно-

розвідчого....» [5, с. 2]. С. Кузик відзначав, що новітня держава повинна будувати взаємини з громадянами на законних підставах («держава повинна забезпечити громадянинові користування з повноти прав». Міністерство внутрішніх справ, за його словами, формує уявлення про український рух на основі звітів воєвод та старост, а не законних норм. «Очевидно, важко вимагати від поліціанта, щоби був чимсь більше, як лише поліціантом», – зазначав, зокрема, посол УНДО [5, с. 2].

С. Кузик зауважував, що така практика підриває «правне почуття громадян» та деморалізує населення: місцеві органи влади, формально дотримуючись легальності, фаворизують певні групи та карають українців за уявні порушення (Держава і громадяни, 1930, 19 лютого: 2). Український посол навів конкретні приклади порушень, серед яких – «розпуск» товариств «Просвіта», «Луг», «Сокіл», а також штрафи й арешти за відстоювання національних ідеалів (напр.: штрафи за пофарбування стін у жовто-блакитні кольори; арешт селян за хрести на кладовищі та ін.) [5, с. 2].

Один із лідерів УНДО у своїй промові порівнював політику польської влади щодо українських громадян із практикою царських урядів у Росії, наголошуючи на принципі «благонадьожності» – ключовому принципі для тих, хто бажав отримати вседозволеність. «Хто достаточо благонадьожний... той може без великого страху тут і там розминутися з писаним позитивним правом», – зауважував він [6, с. 2]. Посол підкреслив, що влада не тільки контролює виконання законів, а й упереджено карає українців за прояви національної ідентичності. Приклади, наведені одним із лідерів УНДО, включали, зокрема, вилучення обмеження самоврядування громад, а також примусове перенаправлення бюджетних коштів на польські цілі [6, с. 2].

Новим випробуванням для С. Кузика та інших парламентарів стала пацифікація 1930 року. «Використовуючи бомблення українським підпіллям урядових будинків та підпали польських поміщицьких маєтків, польський уряд

почав 16 вересня 1930 року «пацифікацію» Східної Галичини, – писав О. Кравченюк. – Дійсною причиною цього ганебного акту було не втихомирення українців і наведення порядку, а прямо цілковите знищення усіх культурних і економічних надбань українців. В селах Рогатинщини польські карні загони нищили читальні «Просвіти», кооперативи, молочарні, каси Райфайзенки, а по хатах всю обстановку, забирали харчові продукти, або викидали їх» [22, с. 25].

Дослідник описав «ревізії» польської поліції в Рогатині у помешканнях посла С. Кузика, о. Теодосія Кудрика й адвоката С. Гладкого, а 24 вересня 1930 року – також в українській гімназії. Для С. Кузика та всієї інтелігенції краю найважчим ударом стало повідомлення від львівської кураторії про ліквідацію Рогатинської гімназії згідно з ухвалою Міністерства освіти з 24 вересня 1930 року. Міністерство вважало, що «молодь від першої до третьої кляси може записуватись до польської гімназії, а непідозрілі учні від четвертої до восьмої кляси можуть бути прийняті до польських гімназій за дозволом кураторії, але тільки поза Рогатином» [22, с. 25]. Додамо, що С. Кузика було етаповано до в'язниці у Бережанах.

Згодом після звільнення з ув'язнення С. Кузик, у 1931 р. він провів зустріч із депутатом англійського парламенту у Рогатині для «підтвердження наслідків польської пацифікації 1930 р.» [1, с. 136]. Невідомий автор у статті «Ще про пацифікацію 1930 року» згадав, що разом із парламентарем у зустрічі взяли участь також І. Поритко, З. Пеленський, перекладач Р. Олесницький [1, с. 136]. Під час розмови порушувалися питання репресивної політики польської влади в Східній Галичині, зокрема масові обшуки, арешти і побиття українського населення, а також нищення громадських і кооперативних установ. Зустріч мала на меті донести ці факти до міжнародної громадськості та сприяти формуванню об'єктивного уявлення про становище українців у Другій Речі Посполитій [1, с. 136].

Незважаючи на репресії та переслідування, у результаті виборів (1930 р.) до сейму увійшли провідні члени УНДО: С. Баран, С. Біляк, Д. Великанович, М. Галушинський, В. Загайкевич, С. Кузик, В. Кохан, Д. Левицький, О. Луцький, Л. Макарушка, Є. Олесницький, З. Пеленський, М. Рудницька, Г. Тершаковець, С. Хруцький, Ю. Чукур, О. Яворський [36, арк. 68]. У сеймі С. Кузик послідовно репрезентував інтереси українського населення Східної Галичини, акцентуючи увагу на проблемах політичних репресій, наслідках пацифікації 1930 р. та порушенні національно-культурних прав українців, що засвідчувало його активну позицію як парламентаря та одного з помітних діячів УНДО початку 1930-х рр. [32].

Водночас С. Кузик координував діяльність повітового Народного Комітету УНДО на Рогатинщині, організовував місцеві наради, звітно-виборчі зустрічі, стимулюючи, таким чином, участь громадян у виборчому процесі та протидіючи польській колонізаційній політиці. У своїх промовах він висвітлював питання соціального забезпечення, земельної реформи та захисту прав інвалідів і вдів тощо.

У цей ж час С. Кузик все більше підтримував опозиційні сили у складі УНДО. Останній факт яскраво помітний під час проведення IV Народного з'їзду УНДО, у підсумкових резолюціях якого стверджено, що українці краю й надалі прагнуть до «змагання за здійснення основної мети української нації» [25, с. 90–102]. 26 березня після Народного з'їзду відбулося засідання ЦК, на якому виступив Д. Паліїв, який наголосив на незгоді з засадничими програмними принципами партії. С. Кузик, разом із С. Витвицьким, В. Коханом, М. Рудницькою та Ю. Чукуром, солідаризувались із критичними оцінками курсу партійного керівництва, фактично підтримали вимоги активнішої та рішучішої політичної лінії, спрямованої на захист національних і соціальних прав українського населення [25, с. 90–102]. Вищезазначену

позицію згодом розкритикувало «Діло», назвавши подібну акцію «диверсією, розвалюванням партії» [9, с. 2].

Один із лідерів УНДО продовжував активно співпрацювати з багатьма економічними та культурно-просвітніми товариствами, зокрема РСУК, товариством «Сільський Господар», спрямовуючи, таким чином, зусилля на покращення рільничої освіти, впровадження виробничих кооперативів, експериментальне садівництво та плекання кращих порід тварин [21, с. 336–340]. Він залишався однією з ключових постатей у розвитку української кооперації до середини 1930-х років, і хоча не балотувався до сейму у 1935 році, його вплив на формування українського кооперативного руху на Рогатинщині зберігався й надалі [21, с. 336–340].

Політик підтримував тісні зв'язки з культурно-освітніми інституціями, такими як «Просвіта», «Рідна Школа», Союз Українок та ін. С. Кузик неодноразово брав участь у культурно-просвітніх заходах цих товариств упродовж першої половини 1930-х рр., долучався до організації шевченківських свят, читав публічні лекції, формуючи, таким чином, національну свідомість і мобілізуючи українську спільноту [21, с. 336–340].

В умовах кристалізації політики нормалізації у середині 1930-х рр. він відходить від парламентської діяльності та все більше уваги приділяє партійній роботі. Зокрема, у 1935 р. Рогатинський Повітовий Народний Комітет повів інтенсивну підготовку до виборів волосних рад. В кожній волості Комітет скликавав волосні наради, на яких організували волосні комітети із завданням – «допильнувати вибори». На усіх вічах з актуальною інформацією виступав посол С. Кузик. «Акція Повітового Народного Комітету, – писала «Свобода», – запевнює в Рогатинщині можливо найкращий успіх під час виборів [2, с. 472–475].

Висновки. Таким чином, громадсько-політична діяльність Степана Кузика у 1920-х – першій половині 1930-х рр. вирізнялася своєю

багатовимірністю. Його кооперативна праця на Рогатинщині у якості голови місцевого ПСК, стала одним із інструментів національного самозахисту українського населення в умовах дискримінаційної політики польської влади. У другій половині 1920-х років С. Кузик поетапно переходить до активної участі в політичному житті краю як діяч УНДО. Його перебування у польському сеймі у 1928–1935 рр. відповідало фаховим компетенціям – діяльність посла мала прагматичний характер і була зорієнтована на захист соціально-економічних інтересів українців.

Список використаних джерел

1. А. Н. Ще про пацифікацію 1930 року. *Рогатинська земля. Збірник історично-мемуарних, етнографічних і побутових матеріалів*. Т.2. Нью-Йорк- Париж-Сидней-Торонто, 1996. С. 136.
2. Верига В. УНДО в Рогатинщині. *Рогатинська земля. Збірник історично-мемуарних, етнографічних і побутових матеріалів*. Т. 1. Нью-Йорк; Париж; Сидней; Торонто, 1989. С. 460–483.
3. Витанович І. Історія українського кооперативного руху. Із праць історично-філософської секції НТШ. Нью-Йорк, 1964. 624 с.
4. Волинець С. Предвісники і творці листопадового зриву. Західноукраїнські громадські і політичні діячі. Вінніпег: Тризуб, 1965. 324 с.

5. Держава і громадяни. Промова посла С. Кузика на пленумі сойму при бюджеті мін.[істерства] внутр.[ішніх] справ дня 8. лютого 1930. *Діло*. 1930. 19 лютого. С. 2.
6. Держава і громадяни. Промова посла С. Кузика на пленумі сойму при бюджеті мін.[істерства] внутр.[ішніх] справ дня 8. лютого 1930. *Діло*. 1930. 20 лютого. С. 1–2.
7. Держава і громадяни. Промова посла С. Кузика на пленумі сойму при бюджеті мін.[істерства] внутр.[ішніх] справ дня 8. лютого 1930. *Діло*. 1930. 21 лютого. С. 2–3.
8. Держава і громадяни. Промова посла С. Кузика на пленумі сойму при бюджеті мін.[істерства] внутр.[ішніх] справ дня 8. лютого 1930. *Діло*. 1930. 22 лютого. С. 2.
9. *Діло*. 1932. 2 квітня. С. 2.
10. Дописи. *Діло*. 1929. 8 червня. С. 6.
11. Дописи. *Діло*. 1928. 2 грудня. С. 5.
12. Дописи. *Діло*. 1928. 2 серпня. С. 4.
13. Дописи. *Діло*. 1928. 22 червня. С. 4.
14. Дописи. *Діло*. 1930. 26 червня. С. 5.
15. Дописи. *Діло*. 1930. 10 липня. С. 6.
16. З парляментарної арени. *Діло*. 1928. 27 квітня. С. 3.
17. Зайцев О. Представники українських політичних партій Західної України в Польщі (1922–1939). *Український історичний журнал*. 1993. Вип. 1. С. 72–84.
18. Качор А. Степан Кузик. *Рогатинська земля. Збірник історично-мемуарних, етнографічних і побутових матеріалів*. Т. 1. Нью-Йорк – Париж – Сідней – Торонто, 1989. С. 575–578.
19. Кедрин І. Вражіння і рефлексії. *Діло*. 1928. 10 лютого. С. 1.
20. Кедрин І. Наш білянс. *Діло*. 1930. 12 квітня. С. 1–2.

21. Коритко Р. Степан Кузик. *Українські кооператори*. Львів, 1999. Кн. 1. С. 336–340.
22. Кравченко О. Рогатинщина на протязі віків. *Рогатинська земля. Збірник історично-мемуарних, етнографічних і побутових матеріалів*. Т. 1. Нью-Йорк – Париж – Сідней – Торонто, 1989. С. 15–59.
23. Кугутяк М. Історія української націонал-демократії (1918–1939). Київ-Івано-Франківськ: Плай, 2002. Т. 1. 520 с.
24. Кугутяк М. Українська націонал-демократія (1918–1939). Київ-Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2004. Т. 2. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Kuhutiak_Mykola/Ukrainska_natsional-demokratiia_1918-1939_Tom_2/
25. Медвідь О. Військово-політична діяльність Дмитра Палієва: дис... канд. іст. наук: 20.02.22. Дрогобич, 2003. 192 с.
26. На виборчому фронті. *Діло*. 1928. 1 лютого. С. 3.
27. На виборчому фронті. *Діло*. 1928. 18 січня. С. 3.
28. На організаційному фронті. *Діло*. 1929. 10 травня. С. 5.
29. На організаційному фронті. *Діло*. 1929. 18 грудня. С. 4.
30. На організаційному фронті. *Діло*. 1929. 24 серпня. С. 4.
31. На організаційному фронті. *Діло*. 1929. 3 травня. С. 4.
32. Потіха О. УНДО в суспільно-політичному житті Західної України першої половини 1930-х рр.: Дисертація на здобуття ступеня кандидата наук. URL: <https://uacademic.info/ua/document/0412U001231>
33. Скробач С. Українська кооперація. *Рогатинська земля. Збірник історично-мемуарних, етнографічних і побутових матеріалів*. Т. 1. Нью-Йорк – Париж – Сідней – Торонто, 1989. С. 509 – 514.

34. Соляр І.Я. Українське національно-демократичне об'єднання: перший період діяльності (1925–1928). Львів, 1995. 72 с.
35. Федюк-Янків Р. Рідне місто моє. *Рогатинська земля. Збірник історично-мемуарних, етнографічних і побутових матеріалів*. Т. 2. Нью-Йорк – Париж – Сідней – Торонто, 1996. С. 66–69.
36. Центральний державний історичний архів України у м. Львові (ЦДІАЛ України). Ф. 344. Оп. 1. Спр. 284. 12 арк.
37. Rzeressy T. i K. Sejm i Senat Rzeczypospolitej Polskiej 1928–1933. Poznan. 1928. 180 s.
38. Tomczyk R. *Ukrainskie Ziednoczenie Narodowo-Demokratyczne. 1925–1939*. Szczecin, 2006. 294 s.